

Як медіа висвітлюють

права людини у новинах

медіамоніторинг за період з 18 по 24 жовтня 2021 року

ВСТУП

За даними соціологічних опитувань, проведених на замовлення Центру прав людини ZMINA, більшість громадян України дізнаються про права людини зі ЗМІ. У 2020 році 54.5% українців дізнавалися про права людини з телевізійних програм, з інтернет-сайтів — 38.2%, з газет — 17%, з обговорень на інтернет-форумах та в соціальних мережах — 13.2%, з радіопередач — 12.1%. Відповідно, якість журналістики з висвітлення тем, дотичних до прав людини, має значний вплив на поінформованість їхніх читачів про власні права. Чутливість, толерантність, людиноорієнтованість та інклюзивність у журналістських матеріалах, а також уникнення практик, які суперечать правам людини, сприяють, крім того, розвитку стійкого та гуманного суспільства.

Цей медіамоніторинг ставив за мету проаналізувати, як журналісти найпопулярніших українських онлайн-медіа висвітлюють новини щодо тем, дотичних до прав людини. З цією метою Інститут масової інформації на замовлення Центру прав людини ZMINA провів медіамоніторинг новин, опублікованих на сайтах 9 телеканалів та 10 найпопулярніших онлайн-медіа за період з 18 по 24 жовтня 2021 року. Варто зазначити, що концепція «права людини» є, скоріше, ціннісним підходом у роботі журналістів, а не окремим тематичним напрямом, тому охопити її вичерпно не було метою в межах цього конкретного медіамоніторингу.

Натомість ми обрали чотири особисті права: право на свободу та особисту недоторканність, презумпція невинуватості, заборона дискримінації, свобода думки, совісті та релігії та з'ясували, наскільки у висвітленні їх у ЗМІ дотримано журналістських стандартів. Ці права зафіксовані у Конституції України та Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (Конвенції).

Дослідження виявило, що 43% новин за період моніторингу містили дискримінаційні висловлювання. Зокрема, у 22% новин наявний сексизм щодо жінок, а 12% — дискримінація за ознакою не врегульованого перебування особи в країні (так звані «нелегальні мігранти»). Окрім того, у більш ніж чверті матеріалів (27.9%) про розслідування злочинів наявні порушення презумпції невинуватості.

тості, оскільки в них підозрюваних називали «зловмисниками», що є синонімом слова «злочинці», тобто винними у вчиненні злочину до набрання чинності вироками у їхніх справах.

У матеріалах, дотичних до свободи думки та віросповідання, журналісти дотримувалися вимоги поваги до різних віросповідань. Водночас серед цих публікацій православ'ю було присвячено 75% матеріалів, католицизму — 10%, іудаїзму — 5%, іншим релігіям — 10%.

Медіамоніторинг проведено Інститутом масової інформації в межах проєкту «Практичний онлайн-курс з прав людини для медійників», який реалізує Центр прав людини ZMINA за підтримки Фонду сприяння демократії посольства США в Україні. Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США.

Авторка звіту за результатами медіамоніторингу — аналітикиня **Надія Добрянська**.

МЕТОДОЛОГІЯ

Метою цього медіамоніторингу було дослідити, як найпопулярніші українські онлайн-медіа та сайти телеканалів висвітлюють теми, пов'язані з правами людини, та виявити типові порушення, зокрема стандартів журналістики.

До вибірки моніторингу увійшли всі новинні матеріали (всього 463 матеріали) за період з 18 по 24 жовтня включно у таких медіа:

1. Сайти 9 телеканалів:

Україна24, Подробности. Інтер, Суспільне, 1+1 (ТСН), Факти. ICTV, Перший незалежний, 5-й канал, Еспресо, 24 канал.

2. Сайти 10 онлайн-медіа, які є найпопулярнішими, за даними Геміус, Сіміларвеб та моніторингів Інституту масової інформації:

Обозреватель, Гордон, Українська Правда, Корреспондент, Політека, РБК Україна, Цензор, НВ, УНІАН, Вести.

Ми провели аналіз висвітлення новин, дотичних до чотирьох громадянських прав:

1. Право на справедливий суд: презумпція невинуватості

Згідно з частиною першою статті 6 Конвенції, «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом». Ми проаналізували новини, в яких висвітлювалось досудове розслідування та судовий розгляд кримінальних справ. Згідно з частиною другою цієї Конвенції, «кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку». Тому під час аналізу висвітлення розслідувань та судових процесів ми звер-

тали увагу на те, як називають підозрюваних, та чи медіа називають їх злочинцями до винесення вироку.

2. Право на свободу та особисту недоторканність

Відповідно до частини першої статті 5 Конвенції, «нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом». Ми аналізували те, як висвітлюються новини про перебування людей в місцях несвободи: СІЗО, установах відбування покарання, психіатричних лікарнях.

3. Право на рівність: заборона дискримінації

Відповідно до статті 14 Конвенції, «користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою — статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або за іншою ознакою». Ми аналізували всі новини за період моніторингу щодо того, як у них були висвітлені різні учасники подій, залежно від їхньої статі, раси, національності, географічного походження, сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, віку, зовнішнього вигляду, інвалідності, релігії.

4. Свобода совісті та релігії

Згідно з частиною першою статті 9 Конвенції, «кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно». Ми проаналізували новини, в яких висвітлювалися події, пов'язані з відправленням релігійних ритуалів, відзначання релігійних свят тощо.

Під час аналізу публікацій медіа ми шукали відповіді на такі питання:

1. Який відсоток від усіх матеріалів за період складають матеріали, які стосуються обраних прав людини?
2. Чи вживають журналісти коректну термінологію, яка відповідає правам людини? Наприклад, чи називають людину, яка перебуває під підозрою у вчиненні правопорушення, «злочинцем» до винесення вироку у його справі?

3. Наскільки медіа дотримуються журналістських стандартів у висвітленні тем, що стосуються обраних прав людини? Йдеться про стандарти балансу, достовірності та відокремлення суджень від фактів.
4. Чи присутня мова ворожнечі у публікаціях, що стосуються обраних прав людини?
5. Яким є емоційне забарвлення публікацій, що стосуються обраних прав людини? Позитивним, нейтральним чи негативним?
6. Якими джерелами послуговуються журналісти у висвітленні подій, що стосуються обраних прав людини та чи присутні коментарі експертів/-ок у публікаціях, а також чи висвітлена думка людини, про яку йдеться в публікації?

Більш детально з методологією медіамоніторингу можна ознайомитися [тут](#).

Також ми порівнювали результати нашого дослідження з дослідженнями інших громадських організацій:

1. [Результати](#) щоквартального моніторингу Інституту масової інформації на предмет дотримання професійних стандартів у провідних українських онлайн-медіа за липень-серпень 2021 року.
2. [Дослідження](#) ВоксЮкрейн про емоційне забарвлення новин в 36 онлайн-ЗМІ за жовтень-листопад 2021 року.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ СТАНДАРТІВ ТА ІНШИХ АСПЕКТІВ ВИСВІТЛЕННЯ НОВИН, ДОТИЧНИХ ДО ПРОАНАЛІЗОВАНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Дотримання журналістських стандартів

Загалом, висвітлення тем, пов'язаних із різними правами людини, різнилося за рівнем дотримання журналістських стандартів.

Стандарт балансу думок

За період моніторингу стандарт балансу був суттєво порушений у новинах на теми, дотичні до презумпції невинуватості (дотримано в 44% новин цієї категорії), а також до права на свободу та особисту недоторканність (дотримано в 70.6% новин цієї категорії).

Головною причиною порушення балансу в проаналізованих матеріалах можна вважати те, що медіа передруковували офіційні пресрелізи органів влади без критичного аналізу та власного збору інформації про події чи коментарів учасників подій. Найчастіше стандарт балансу у досліджених матеріалах було порушено на сайтах: Вести — 50% незбалансованих матеріалів, Перший незалежний — 46.5%, Цензор — 40%.

Стандарт достовірності

Дотримання стандарту достовірності бракувало у новинах, дотичних до права на свободу віросповідання (дотримано в 65.7% новин цієї категорії). Виявлені порушення стандарту достовірності були хаотичні і переважно викликані недостатньо відповідальним ставленням журналістів до роботи з джерелами інформації.

Стандарт відокремлення фактів від коментарів

Цей стандарт частіше був порушений у матеріалах, дотичних до презумпції невинуватості. Його дотримано лише у 58% матеріалів на цю тему. А в новинах, у яких було виявлено сексизм, лише у 8% матеріалів дотримано цей стандарт. Найбільший рівень порушень стандарту відокремлення фактів від коментарів виявлено на таблоїдних сайтах — Політека, 24 канал, ТСН, УНІАН.

Використання коректної термінології

Більше чверті матеріалів (27.9%) про розслідування злочинів містили порушення презумпції невинуватості, оскільки в них підозрюваних називали «зловмисниками» або «злочинцями», тобто винними у вчиненні правопорушення до набрання чинності вироками у їхніх справах.

43% новин за період моніторингу містили дискримінаційні висловлювання. Так, у 22% новин йдеться про сексизм щодо жінок. У 12% новин було виявлено дискримінацію за ознакою неврегульованого перебування особи в країні (так звані «нелегальні мігранти») — моніторинг припав на момент загострення міграційної ситуації на кордоні Білорусі та ЄС. Ще у 3% новин було виявлено дискримінацію за ознакою віку, 1% — за ознакою відсутності в особі підтримки вакцинації проти COVID-19, а 5% — за іншими ознаками.

У новинах на теми, дотичні до свободи думки та віросповідання, ЗМІ дотримувалися вимоги щодо поваги стосовно різних віросповідань.

Мова ворожнечі

Виявлені в межах моніторингу випадки мови ворожнечі здебільшого містили її у м'якій формі. Переважно такі новини стосувалися мігрантів із неврегульованим статусом, яких називали «нелегалами» (47% публікацій у цій категорії).

Ймовірною причиною вживання мови ворожнечі є низький рівень розуміння того, як правильно висвітлювати чутливі категорії населення. Окремі приклади новин стосувалися бездомних, підлітків, а також українців («заробітчани») за кордоном. В проаналізованих публікаціях виявлені поодинокі згадки про ромів з мовою ворожнечі, трансгендерних людей, бездомних та людей у стані алкогольного сп'яніння.

Коментарі героїв публікацій та експертів

Загалом, герої публікацій зазвичай були об'єктами публікацій, аніж суб'єктами з позицією, яка висвітлена в матеріалі. Медіа практично не зверталися по коментарі до експертів — лише 2% матеріалів містили експертні коментарі.

Емоційне забарвлення новин

Емоційне забарвлення новин, дотичних до проаналізованих прав людини, залежало від тематики. Переважно негативне забарвлення мали новини на теми, дотичні до презумпції невинуватості: новини про вчинення злочинів та їхнє розслідування.

Натомість майже винятково позитивну конотацію мали новини, в яких було виявлено сексизм. Водночас вони також містили ознаки об'єктивації, оскільки представляють жінок виключно як об'єктів візуального задоволення. Новини на теми, пов'язані зі свободою думки та віросповідання (про релігійні свята та події духовних служителів) мали переважно позитивне або нейтральне забарвлення. Новини, дотичні до права на свободу та особисту недоторканність — про перебування осіб у місцях несвободи — висвітлені більш нейтрально, ніж у середньому новини в онлайн-медіа за цей період.

Джерела для новин

Хоч розподіл джерел у матеріалах за період моніторингу неможливо з достанньою певністю вважати репрезентативним, деякі спостереження все ж можна відзначити. Прикметно те, що доволі невелика кількість матеріалів загалом містила інформацію, здобуту безпосередньо журналістами видань. Серед новин, дотичних до презумпції невинуватості та свободи релігії, таких матеріалів не було ідентифіковано. Серед новин на теми, пов'язані з правом на свободу та особисту недоторканність, власних новин було лише 4%.

Журналісти часто посилалися на офіційні джерела у новинах про злочини та розслідування (37%), а також про перебування осіб у місцях несвободи (31%). Майже у всіх новинах, в яких виявлено сексизм, ЗМІ посилалися на соцмережі (92.4%). В публікаціях на тему релігії 33% джерел припали на повідомлення релігійних організацій.

ВИСВІТЛЕННЯ НОВИН, ДОТИЧНИХ ДО КОНКРЕТНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Презумпція невинуватості

За період моніторингу 9% від усіх публікацій (43 статті) стосувалися новин, в яких слід було дотримуватися презумпції невинуватості. Йдеться переважно про новини щодо скоєння правопорушень та їхнього розслідування.

Рівень використання коректної термінології та мова ворожнечі

Загалом, більше чверті матеріалів (27.9%) щодо розслідування злочинів містили порушення презумпції невинуватості. Частіше за все це було наслідком дослівного передруку повідомлень правоохоронних органів.

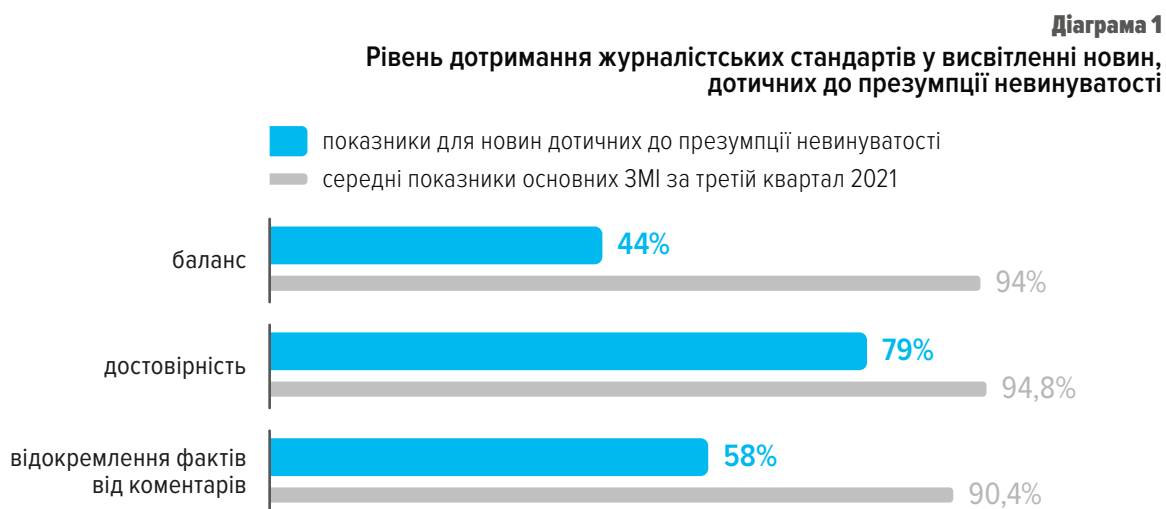
Майже у десятій частині (9.3%) публікацій підозрюваних осіб до винесення вироку називали «зловмисником», що є синонімом слова «злочинець» (див. [Академічний тлумачний словник української мови](#)). Наприклад, в [публікації](#) 18 жовтня 2021 року на ТСН особу назвали «зловмисником» та «шкуродером», що є емоційно забарвленою оцінковою лексикою.

Також майже п'ята частина (18.6%) матеріалів, дотичних до презумпції невинуватості, зображували людину винною у вчиненні злочину до відповідного рішення суду, що суперечить вимозі презумпції невинуватості, хоча і не вживали терміну «злочинець» чи «зловмисник». Наприклад, 23 жовтня 2021 УНІ-АН опублікували таку [новину](#): «На Черкащині викрили адвоката, яка [збувала підроблені](#) ПЛР-тести на COVID-19. Як [повідомляє](#) поліція Черкаської області, адвокат підробляла ПЛР-тести, а її клієнти не здавали жодних аналізів».

Мови ворожнечі не було виявлено у проаналізованих новинах цієї тематики.

Рівень дотримання журналістських стандартів

Загалом, в проаналізованих новинах на теми, пов'язані з презумпцією невинуватості, частіше були порушені журналістські стандарти, ніж у матеріалах онлайн-медіа за третій квартал 2021 року (див. Діаграма 1 та [Звіт ІМІ, 2021](#)).

Менше половини (44%) новин про скоєння та розслідування злочинів були збалансованими, в той час як середній показник щодо новин загалом за третій квартал 2021 року складав аж 94%. Як ми згадували вище, у проаналізованих публікаціях це зазвичай пов'язано із передруком пресрелізів правоохоронних органів та фактичною об'єктивацією підозрюваних, адже до них зазвичай не зверталися за коментарями.

Достовірність дотримана лише в трьох чвертях публікацій (79%), дотичних до презумпції невинуватості. Водночас середній показник для публікацій в онлайн-медіа загалом за третій квартал 2021 року становив 94.8%.

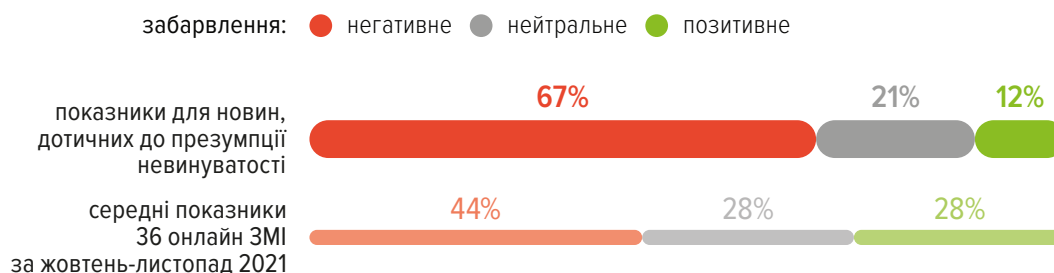
Майже у половині публікацій, дотичних до презумпції невинуватості, порушено стандарт відокремлення фактів від оцінок. Цей принцип дотримано лише в 58% публікацій. Хоча середній показник дотримання цього стандарту в онлайн-медіа загалом за третій квартал 2021 року складав 90.4%.

Емоційне забарвлення новин

Новини на теми, дотичні до презумпції невинуватості, мали переважно негативне емоційне забарвлення (див. Діаграма 2). Це суттєво вищий показ-

Діаграма 2

Емоційне забарвлення новин, дотичних до презумпції невинуватості

ник новин з негативним забарвленням, ніж загалом серед онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року (див. [Звіт ВоксЮкрейн, 2021](#)).

Приблизно дві третини матеріалів, дотичних до презумпції невинуватості, мали негативне емоційне забарвлення (67%). Приблизно п'ята частина публікацій мала нейтральне (21%), а 12% мали позитивне емоційне забарвлення. Ці дані близькі до висновків дослідження онлайн-медіа ВоксЮкрейн за жовтень-листопад 2021 року, згідно з яким публікації про злочини та їхнє розслідування також мали негативний ухил: 91% мали негативне забарвлення, 2% — позитивне, 7% — нейтральне. Водночас в середньому за даними ВоксЮкрейн, за жовтень-листопад 2021 року негативне емоційне забарвлення в онлайн-медіа мали 44% новин, позитивне — 28%, а нейтральне — 28%.

Джерела новин

Серед проаналізованих матеріалів, дотичних до презумпції невинуватості, найчастіше журналісти послуговувалися офіційними джерелами (див. Діаграма 3). На них посилалися у більш ніж третині (37%) матеріалів.

Чверть (25%) матеріалів на теми, дотичні до презумпції невинуватості, посилалися на іноземні медіа, а майже п'ята частина (21%) — на соціальні мережі.

Діаграма 3

Джерела новин на теми, дотичні до презумпції невинуватості

Також 17% публікацій містили посилання на інші українські медіа. Жоден із проаналізованих матеріалів на теми, дотичні до презумпції невинуватості, не базувався на власних джерелах.

2. Право на свободу та особисту недоторканність

Загалом, серед усіх матеріалів за період моніторингу новини, дотичні до права на свободу та особисту недоторканність, склали 20% від усіх публікацій (92 статті). Йдеться про новини щодо перебування людей в місцях несвободи: СІЗО, установах відбування покарання, психіатричних лікарнях.

Рівень використання коректної термінології та мова ворожнечі

Право на свободу та особисту недоторканність не встановлює вимог до термінології в публікаціях на цю тему.

Мова ворожнечі виявлена у 3.2% публікацій цієї категорії. Вона стосувалася затримання осіб за перевезення мігрантів із нерегульованим статусом перебування в країні. Наприклад, 24 жовтня 2021 року РБК-Україна опублікували таку новину: «У польському Підляшші поліція затримала громадянина України. Українець перевозив у автобусі 12 ймовірних нелегалів.» Детальніше мова ворожнечі щодо мігрантів із нерегульованим статусом буде розглянута у розділі 3.2.

Рівень дотримання журналістських стандартів

У проаналізованих новинах на теми, пов'язані з правом на свободу та особисту недоторканність, дотримання журналістських стандартів було на рівні з іншими публікаціями в онлайн-медіа за третій квартал 2021 року (див. Діаграма 4 та [Звіт ІМІ, 2021](#)). Однак новини на теми, пов'язані з цим правом, були частіше незбалансовані, ніж публікації за третій квартал 2021 року.

Більше чверті публікацій про перебування людей в місцях несвободи були незбалансованими. Так, у 70.6% публікацій на цю тему дотриманий стандарт балансу, що є суттєво нижчим порівняно з середнім показником для онлайн-медіа за третій квартал 2021 року, який склав 94%.

Рівень дотримання інших журналістських стандартів у публікаціях, дотичних до права на свободу та особисту недоторканність, є майже ідентичними щодо середнього показника для онлайн-медіа у третьому кварталі

Діаграма 4

Рівень дотримання журналістських стандартів у висвітленні новин, дотичних до права на свободу та особисту недоторканність

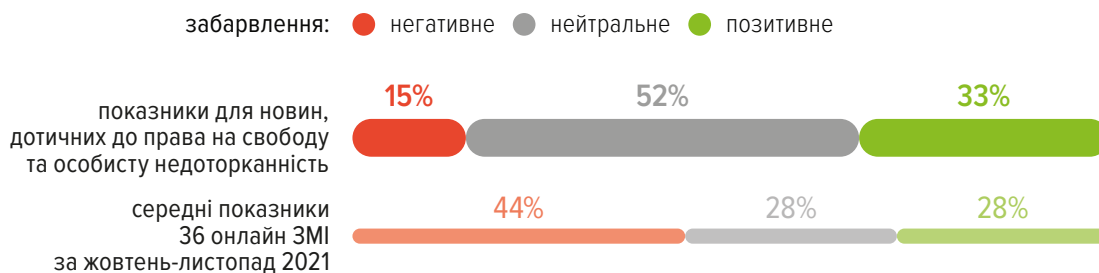
2021 року. В 96.7% публікацій дотримано стандарт достовірності, а середній для онлайн-медіа — 94.8%. Стандарт відокремлення фактів від коментарів на цю тему дотриманий у 92.4% матеріалів, а середній показник для онлайн-медіа становив 90.4%.

Емоційне забарвлення новин

Новини, дотичні до права на свободу та особисту недоторканність, були висвітлені більш нейтрально, ніж в середньому новини в онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року (див. Діаграма 5 та [Звіт ВоксЮкрейн, 2021](#)).

Діаграма 5

Емоційне забарвлення новин, дотичних до права на свободу та особисту недоторканність

Трохи більше половини публікацій про перебування людей в місцях не-свободи мали нейтральне емоційне забарвлення (52%). Позитивне емоційне забарвлення було у 33%, а негативне — у 15% публікацій на цю тему. В середньому ця категорія новин висвітлена більш нейтрально, ніж новини в онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року за результатом дослі-

дження VoxiУкраїн. Так, в середньому негативне емоційне забарвлення в 36 онлайн-медіа мали 44% новин, позитивне — 28%, а нейтральне — 28%.

Джерела новин

За період моніторингу в новинах, дотичних до права на свободу та особисту недоторканність, приблизно третина матеріалів посилалися на іноземні медіа та офіційні джерела (див. Діаграма 6). 34% матеріалів базувалися на іноземних медіа, а 31% — на офіційних джерелах.

Діаграма 6

Джерела новин на теми, дотичні до права на свободу та особисту недоторканність

Чверть (25%) матеріалів на теми про перебування людей в місцях несвободи посилалися на соціальні мережі. Публікації в інших українських медіа були джерелом лише для 6% матеріалів. А на власні джерела посилалися лише в 4% публікацій.

3. Заборона дискримінації

Лише трохи більше половини (57%) новин за період моніторингу не містили дискримінаційних висловлювань за жодними ознаками. Натомість 43% матеріалів (215 новин) за період моніторингу містили дискримінацію за різними ознаками (див. Діаграма 7).

Приблизно п'ята частина (22%) новин за період моніторингу містили дискримінаційні висловлювання за ознакою статі (сексизм) щодо жінок. 12% публікацій містили дискримінаційні висловлювання за ознакою не врегульованого перебування особи в Україні (так звані «нелегальні мігранти»). 3% публікацій містили дискримінацію за ознакою віку щодо підлітків та літніх людей. 1% новин містили дискримінаційні твердження щодо осіб, які не підтримують вакцинацію проти COVID-19.

Діаграма 7

Кількість матеріалів, в яких було виявлено дискримінаційні твердження

Ще 5% публікацій містили дискримінаційні твердження за іншими ознаками, зокрема щодо ромів, трансгендерних людей, бездомних та людей у стані алкогольного сп'яніння.

Ми детальніше проаналізували матеріали, в яких були виявлені дискримінаційні твердження за ознакою статі та за ознакою нерегульованого перебування в Україні, оскільки їхня кількість була найбільшою.

3.1 Дискримінація за ознакою статі (сексизм)

За період моніторингу 22% матеріалів (109 новин) містили дискримінацію за ознакою статі — сексизм. Під сексизмом маємо на увазі меседжі, словосполучення та лексеми, які знецінюють і дискримінують людей за гендерною ознакою. Дослідження виявило, що найчастіше медіа об'єктивують жінок: розміщують фото оголених жіночих тіл, супроводжуючи це сексистськими коментарями. Найбільше сексизму зафіксовано на таких сайтах: 28.4% від усіх матеріалів з ознаками сексизму — на сайті 24 каналу, 22% — на УНІАН, 22% — на сайті Політека, 13.7% — на сайті ТСН.

Рівень використання коректної термінології та мова ворожнечі

Журналісти використовували яскраво забарвлені сексистські оціночні судження для опису жінок, зірок шоу-бізнесу. Наприклад «пишні форми», «зваблива», «спокуслива». Майже в 100% випадків такі оціночні судження використовували в заголовках: «Новини шоу-бізнесу: Оля Цибульська у купальнику похизувалась стрункою фігурою — фото — Гламур — tsn. ua», Суддя «МайстерШеф» Мартиновська блиснула пружним «горішком» в купальнику: нескромне фото» — Політека, «Тіна Кароль грайливо нахилилася і показала, які достоїнства зазвичай ховає під одягом: кадри».

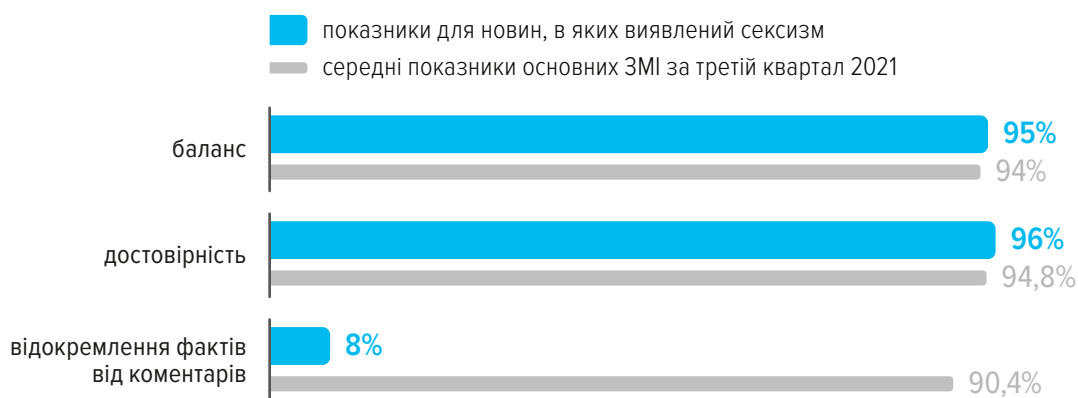
Мови ворожнечі не було виявлено у матеріалах із сексизмом.

Дотримання журналістських стандартів

В абсолютній більшості новин, у яких за результатом моніторингу виявлено сексизм, факти не були відокремлені від коментарів. Хоча дотримання інших двох журналістських стандартів було на рівні з іншими публікаціями в онлайн-медіа за третій квартал 2021 року (див. Діаграма 8 та [Звіт ІМІ, 2021](#)).

Діаграма 8

Рівень дотримання журналістських стандартів у матеріалах, в яких був присутній сексизм

Лише у 8% публікацій, у яких був присутній сексизм, дотримано стандарту відокремлення фактів від коментарів. Це суттєво нижчий показник порівняно з середнім показником для онлайн-медіа за третій квартал 2021 року, який склав 90.4%.

Рівень дотримання інших журналістських стандартів у публікаціях, у яких присутній сексизм, є майже ідентичними відносно середніх для онлайн-медіа у третьому кварталі 2021 року. В 96% публікацій дотриманий стандарт достовірності (середній для онлайн-медіа — 94.8%). Також стандарт балансу дотриманий у 95% публікацій (середній для онлайн медіа — 94%).

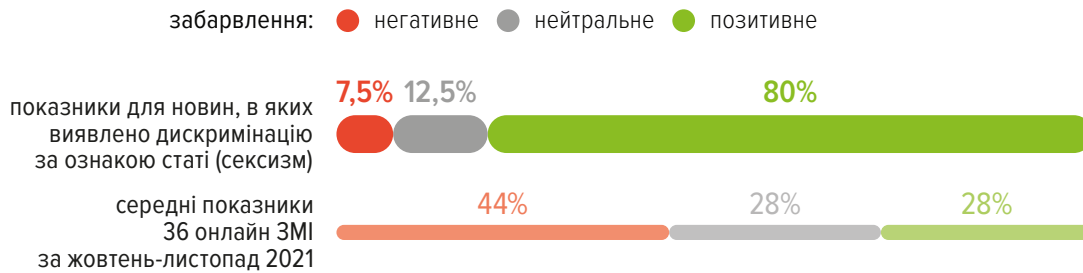
Емоційне забарвлення новин

Матеріали, в яких було виявлено сексизм, мали переважно позитивне емоційне забарвлення — таких 80% (див. Діаграма 9). Це суттєво відрізняється від загальних показників онлайн-медіа загалом за жовтень-листопад 2021 року (див. [Звіт ВоксЮкрейн, 2021](#)).

Лише 12.5% відсотків публікацій цієї категорії мали нейтральне емоційне забарвлення, а 7.5% — позитивне. Водночас в середньому негативне емоцій-

Діаграма 9

Емоційне забарвлення матеріалів, у яких був присутній сексизм

не забарвлення мали 44% новин онлайн-медіа загалом, позитивне — 28%, а нейтральне — 28%. Більшість таких матеріалів мають позитивну конотацію, оскільки супроводжуються позитивними епітетами на кшталт: «розкішна», «неймовірна», «чаруюча». Водночас вони також містять ознаки об'єктивності, оскільки представляють жінок виключно як об'єктів візуального задоволення, та сексуалізації. До таких матеріалів також часто додають обрані коментарі із соцмереж, більшість з яких теж є позитивними. На думку дослідників, такі матеріали мають ознаки джінси.

Джерела новин

Сексизм виявлено у новинах, які майже винятково ґрунтувалися на матеріалах соцмереж. Таких публікацій — 92,4% серед цієї категорії.

Діаграма 10

Джерела новин, у яких був присутній сексизм

На решту видів джерел посилалася лише невелика кількість новин, у яких було виявлено сексизм. На інші українські медіа посилались 3% новин і така сама кількість — на іноземні медіа. Посилання на інші джерела містили 1,6% новин із сексизмом.

3.2 Дискримінація за ознакою нерегульованого перебування в Україні

12% матеріалів (59 новин) містили твердження, в яких людей із нерегульованим статусом називали зневажливими термінами «нелегал» або «нелегальний мігрант». Термін «нелегальні мігранти» не є коректним, оскільки жодна людина не може бути нелегальною, нелегальними можуть бути лише дії. Таке словосполучення має дискримінаційний відтінок і створює упередження стосовно людини, знелюднює її. Позначення «нелегальні» також може нівелювати в очах суспільства той факт, що держава зобов'язана дотримуватися прав мігрантів.

Рівень використання коректної термінології та мова ворожнечі

Новини у цій категорії містили дискримінаційні висловлювання про людей із нерегульованим перебуванням в Україні або за кордоном. Їх називали «нелегалами», «нелегальними мігрантами». Зокрема, 44.7% матеріалів у цій категорії містили мову ворожнечі. Наприклад, 18 жовтня 2021 року Цензор.НЕТ опублікували новину такого змісту: «Нелегали в Україні: 3500 нелегалів з країн Африки та Близького Сходу в'їхали в Україну під виглядом студентів». Ми припускаємо, що головною причиною можна назвати слабке знання журналістами коректної термінології.

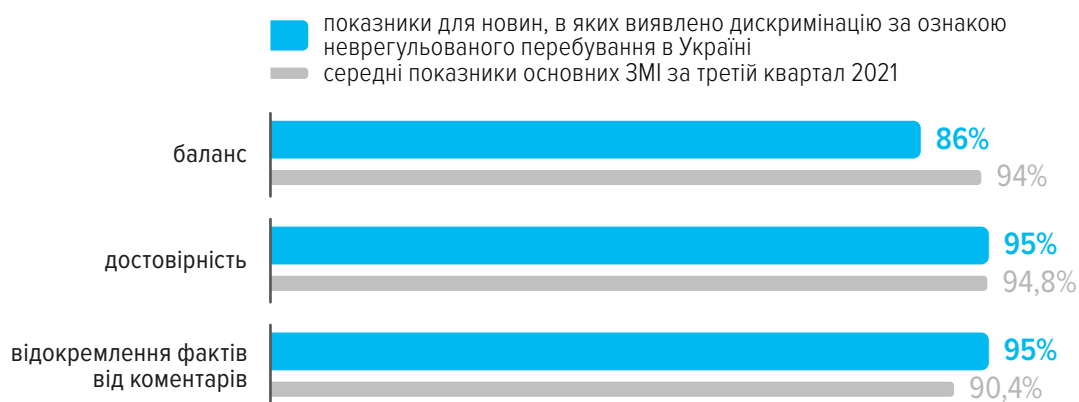
Рівень дотримання журналістських стандартів

Загалом, в більшості матеріалів, в яких була виявлена дискримінація за ознакою нерегульованого перебування в Україні, журналістські стандарти дотримані на порівняно високому рівні та близькі до середніх показників для онлайн-медіа за третій квартал 2021 року (див. Діаграма 11 та Звіт IMI, 2021). Такі публікації переважно відповідають формальним критеріям якісної журналістики, однак водночас є дискримінаційними.

В 95% публікацій дотриманий стандарт достовірності (середній для онлайн-медіа — 94.8%). А рівень дотримання стандарту відокремлення фактів від коментарів склав 95% і був навіть вищий, порівняно з середнім показником для онлайн-медіа (90.4%). Стандарт балансу дотриманий на дещо нижчому рівні порівняно з середнім показником онлайн-медіа за третій квартал 2021 року — 86% публікацій (середній для онлайн-медіа — 94%).

Діаграма 11

Рівень дотримання журналістських стандартів у матеріалах, у яких була присутня дискримінація за ознакою нерегульованого перебування в Україні

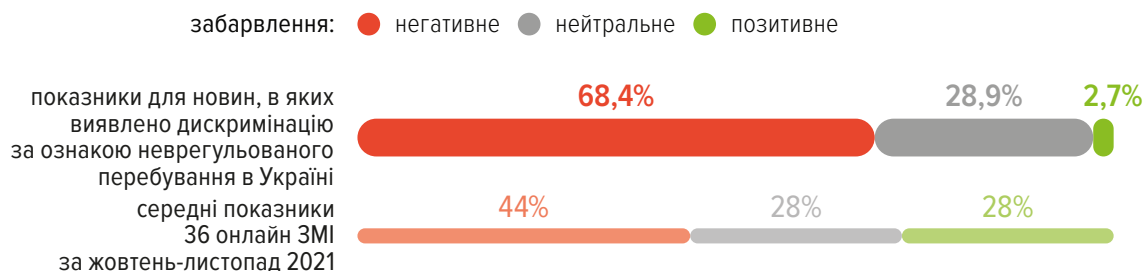

Емоційне забарвлення новин

За період моніторингу більше третини (68,4%) новин, у яких виявлено дискримінацію за ознакою нерегульованого перебування в Україні, мали негативне емоційне забарвлення (див. Діаграма 12). Це суттєво вищий показник новин із негативним емоційним забарвленням, ніж в середньому для публікацій онлайн-медіа у жовтні-листопаді 2021 року (див. [Звіт ВоксЮкрейн, 2021](#)).

Діаграма 12

Емоційне забарвлення матеріалів, у яких була присутня дискримінація за ознакою нерегульованого перебування в Україні

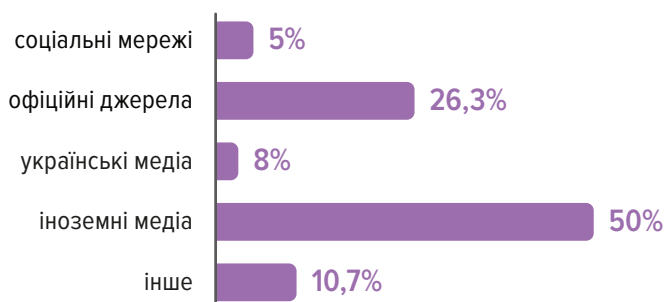

28,9% публікацій цієї категорії мали нейтральне емоційне забарвлення, а 2,7% — позитивне. В середньому ця категорія новин була висвітлена більш негативно, ніж в середньому новини в онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року за результатом дослідження ВоксЮкрейн. Так, в середньому негативне емоційне забарвлення мали 44% новин онлайн-медіа, позитивне — 28%, а нейтральне — 28%.

Джерела новин

Половина (50%) новин, які містили дискримінацію за ознакою нерегульованого перебування в Україні чи іншій країні, посилалися на іноземні медіа.

Діаграма 13
Джерела новин, у яких була присутня дискримінація за ознакою нерегульованого перебування в Україні

Більше чверті (26.3%) новин з дискримінацією щодо осіб за ознакою нерегульованого перебування в країні ґрунтувалися на офіційних джерелах. Посилання на інші українські медіа містили 8% новин цієї категорії, а на соціальні мережі — 5%. На інші джерела посилалися 10.7% новин.

4. Право на свободу думки та віросповідання

Загалом, 8% публікацій (38 статей) серед усіх проаналізованих були дотичними до права на свободу думки та віросповідання. Серед них православ'ю було присвячено 75% матеріалів, католицизму — 10%, іудаїзму — 5%, іншим релігіям — 10%.

Використання коректної термінології та мова ворожнечі

В проаналізованих публікаціях відсутній осуд релігійних практик, але є помітне переважання висвітлення православної релігії, її символів і обрядів. Публікації частіше стосувалися подій, пов'язаних із духовними служителями (переважно православних), їхніх заяв, а також релігійних свят (також православних). Наприклад: «День святого Якова: як залучити багатий рік і не втратити удачі, що можна і не можна робити 22 жовтня».

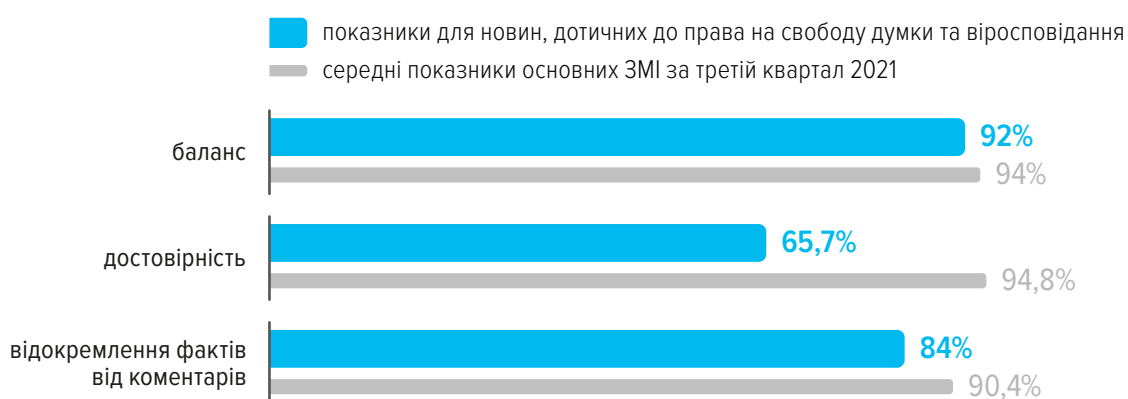
У публікаціях, дотичних до права на свободу совісті, не було виявлено мови ворожнечі.

Рівень дотримання журналістських стандартів

Лише приблизно у двох третинах публікацій, дотичних до права на свободу думки та віросповідання, був дотриманий стандарт достовірності (див. Діаграма 14). Хоча дотримання інших журналістських стандартів було близьким до середніх показників для онлайн-медіа за третій квартал 2021 року (див. [Звіт ІМІ, 2021](#)).

Діаграма 14

Рівень дотримання журналістських стандартів у висвітленні новин, дотичних до права на свободу думки та віросповідання

В публікаціях, дотичних до права на свободу думки та віросповідання, лише в двох третинах публікацій дотриманий стандарт достовірності — 65.7%, хоча середній показник для онлайн-медіа був 95.8%. 95% публікацій були збалансовані, а в 84% було дотримано стандарт відокремлення фактів від коментарів. В той час як середні показники дотримання цих стандартів в онлайн-медіа за третій квартал 2021 року за даними Інституту масової інформації були 94% та 90.4%, відповідно.

Емоційне забарвлення новин

Проаналізовані публікації, дотичні до права на свободу думки та віросповідання, мали переважно позитивне або нейтральне емоційне забарвлення (див. Діаграма 15). Відсоток матеріалів з позитивним та нейтральним емоційним забарвленням у цій тематиці був набагато вищим, порівняно з середніми показниками для онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року (див. [Звіт ВоксЮкрейн, 2021](#)).

Більше половини новин, дотичних до права на свободу думки та віросповідання, мали позитивне емоційне забарвлення (52.5%). Практично всі інші

Діаграма 15

Емоційне забарвлення новин, дотичних до права на свободу думки та віросповідання

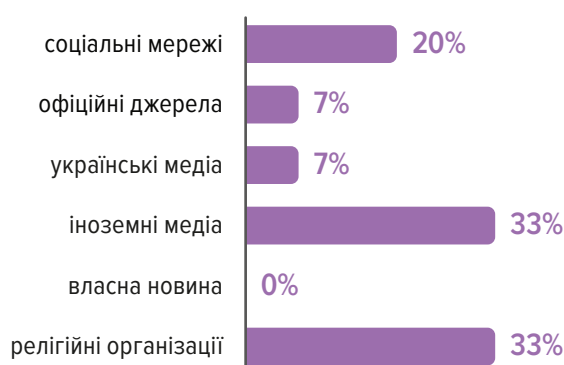
новини мали нейтральну емоційну конотацію (45%). Лише 2.5% мали негативне емоційне забарвлення. Водночас в середньому негативне емоційне забарвлення в онлайн-медіа за жовтень-листопад 2021 року мали 44% новин, позитивне — 28%, а нейтральне — 28%.

Джерела новин

За період моніторингу третина новин (33%), дотичних до права на свободу думки та віросповідання, містила посилання на публікації та заяви релігійних організацій і така сама кількість — на іноземні медіа (див. Діаграма 16).

Діаграма 16

Джерела новин на теми, дотичні до права на свободу думки та віросповідання

П'ята частина (20%) публікацій на теми, дотичні до права на свободу думки та віросповідання, були засновані на матеріалах із соціальних мереж. 7% новин з цієї тематики посилалися на офіційні джерела і ще така сама кількість — на інші українські медіа. Матеріалів на основі власних джерел в цій тематиці не було виявлено.

